

ทบทวนมุมมองการจัดการศึกษาอาชีวศึกษาในยุคสังคมพลิกผัน

นิพิรดาวส์ นิและ¹/ ขวลิศ เกิดทิพย์²

¹นักศึกษาปริญญาเอก สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

²ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

¹E-mail : nik.dao22@gmail.com

²E-mail : ckerdtip@gmail.com

รับต้นฉบับ 4 มีนาคม 2563; ปรับแก้ไข 20 มีนาคม 2563; รับผิดชอบ 16 มิถุนายน 2563

บทคัดย่อ

เรากำลังอยู่ในช่วงการเปลี่ยนผ่านครั้งสำคัญทางด้านการศึกษาที่ถูกผลักดันด้วย “Technological Disruption” ที่ทำให้เกิดการเคลื่อนไหวและการเปลี่ยนแปลงทางความคิดของเด็กรุ่นใหม่ มีการตัดสินใจมีทางเลือกด้านการศึกษา จากระยะเวลาที่สั้นกว่าลงทุนน้อยกว่าและการมีงานทำที่ง่ายขึ้นตลาดแรงงานและความต้องการด้านทักษะและความสามารถนั้นเปลี่ยนแปลงไปอย่างสิ้นเชิง ระบบการศึกษาต้องพัฒนาจากการสอนให้จด (Lecture) เป็นการเรียนรู้ด้วยสื่อ (Learning Media) การบ้าน (Homework) ต้องพัฒนาไปเป็นการคิดล่วงหน้า (Pre-work) หลักสูตร (Course) ต้องพัฒนาไปเป็นแนวทางเดิน (Pathway) การสอบ (Exams) ต้องพัฒนาไปเป็นการรายงานความก้าวหน้า (Progression Report) ครูต้องปรับตัวเองเป็นผู้อำนวยความสะดวกให้กับผู้เรียน (Facilitators) โรงเรียนต้องพัฒนาไปเป็นสถานที่เรียนรู้ (Learning Environment) คนทำงานหรือแรงงานต้องพัฒนาไปเป็นผู้ประกอบการ (Trade Entrepreneurs) และจากลูกจ้างต้องพัฒนาไปเป็นผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านและมีความสามารถรอบด้าน (Krating Poonpol, 2018) ความต้องการพัฒนาทักษะให้เพิ่มสูงขึ้นหรือปรับเปลี่ยนทักษะของคนในองค์กรเปลี่ยนไปในทิศทางใหม่เพื่อตอบสนองความต้องการของสังคมเศรษฐกิจใหม่ในยุคดิจิทัล ส่งผลให้อำนาจการตัดสินใจและดำเนินการด้วยตนเองได้กลายเป็นแนวคิดใหม่ของวัฒนธรรมการทำงาน การตัดสินใจเลือกเรียนสายอาชีพ จึงเป็นทางออกหนึ่งของความเปลี่ยนแปลงของผู้เรียนในยุคพลิกผัน (Disruptive) ที่ทำให้การเปลี่ยนแปลงความต้องการของผู้บริโภคเปลี่ยนไปตามกระแสสังคมที่มุ่งสู่ความเป็นจริงและการอยู่รอดมากกว่าการยึดถือภาพลักษณ์ของตนเอง แต่หากนึกถึงความอยู่ดี มีสุข และสะดวกต่อการถึงเส้นชัยมากกว่า โจทย์ของสถาบันการศึกษาอาชีพคือ องค์กรประกอบโครงสร้างขององค์กร การจัดหลักสูตรและการวัดประเมินผลต้องเปลี่ยนไปอย่างไรให้อยู่รอดในสังคมยุคพลิกผัน (Disruptive) เด็กอยู่ในสังคมนี้ได้โดยไม่ต้องรอให้พร้อม ให้ถึงเวลา แต่เป็นการนำตัวเองเข้าสู่โอกาสโดยไม่เบียดเบียนผู้อื่น หน้าที่ของสถาบันการศึกษาต้องทำอะไรเพื่อให้เกิดขึ้นโดยตรงกับผู้เรียน สามารถให้ผู้เรียนดึงความรู้ที่ได้จากสถาบันไปใช้ประกอบอาชีพ ดูแลตนเองและครอบครัวในชีวิตได้

คำสำคัญ

การจัดการศึกษา อาชีวศึกษายุคสังคมพลิกผัน

Review the Perspectives of Vocational Education in Disruptive Society

NifradownNilaeh¹ / ChawalitKerdtip²

¹Doctoral Student in Educational Administration Prince of Songkla University

²Asst. Prof. Dr., in Educational Administration Prince of Songkla University

¹ E-mail : nik.dao22@gmail.com

² E-mail : ckerdtip@gmail.com

Received 3March 2020; Revised 20 March 2020; Accepted 16 June 2020

Abstract

The world is currently undergoing a major transition in education that is being driven by “Technological Disruption” or the so-called “Disruptive Society”. There are educational options for a shorter period, less investment and easier getting a job. Changing in disruptive society causes the labor market and the demand for skills and talents to change completely. The educational system is now developed from traditional lecture to learning media, homework to pre-work, course to pathway, exams to report progression, teachers to facilitators, the school to learning environment, workers to trade entrepreneurs, and employees to agile professionals (Krating Poonpol, 2018). The need for skills has increased and changed in a new direction. Hence, to meet the needs of the digital age society in a new economy, authority to make own decisions has become a new concept of work culture, especially in the fields which require high creativity. From the concepts that need to be changed for better things cause movement and changing of thought for new generation of children. They have their own decisions. Thus, to study in a Vocational College is one of the solutions for the learners to change in this disruptive society. The changes in consumer need change according to social trends that aim for reality and survival rather than self-image. However, the idea of well-being, happiness, and more convenient to reach the finish line for education is more important in this society. The question of vocational institutions might be asked that what structural elements are, how to organize curriculum and as-

essment. They must change and are able to answer how to survive in this disruptive society. Children can be in this society by not having to wait for the time to be ready, but by bringing them into the opportunity without hurting others. What the duties of the vocational institutions are to do directly with the students. They enable students to extract knowledge from the institution to use in their careers and take care of their family and themselves.

Keywords

Vocational Education, Disruptive Society

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

“ยุคสังคมพลิกผัน (Disruptive)” เป็นยุคการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว หลาย ๆ บริษัทที่เคยยิ่งใหญ่ต้องปิดตัวลง ผลกระทบที่ที่เคยจำเป็นและเป็นที่ต้องการกลับเสื่อมความนิยม พนักงานบริษัทหลายแห่งถูกกดดันให้ออก เมื่อก่อนโลกเปลี่ยนทุกสิบปี ขณะนี้โลกเปลี่ยนไปมาทุกหนึ่งปี ข้อมูลความรู้ทุกสาขาวิชาชีพเกิดใหม่อย่างต่อเนื่อง แอปพลิเคชันออกมาวันละหลายร้อยแอปพลิเคชัน เด็กยุคใหม่ไม่จบปริญญาตรี ขายของออนไลน์ สร้างรายได้หลักล้านภายในไม่กี่เดือน อาชีพมากมายหลายอาชีพมีคณตงาน พนักงานธนาคารถูกแทนที่ด้วยธุรกรรมทางการเงินผ่านระบบอินเทอร์เน็ต (Internet Banking) ธนาคารต่าง ๆ ทอยปิดสาขาเพื่อลดค่าใช้จ่าย พนักงานเก็บเงินช่องทางด่วน ค่อย ๆ ถูกแทนที่ด้วยระบบบัตรผ่านอัตโนมัติ (Easy Pass) คนรักษาความปลอดภัย (รปภ.) ถูกแทนที่ด้วยระบบป้องกันภัยกล้องวงจรปิดและเข้าออกด้วยระบบคีย์การ์ด (Key Card) นักข่าว นักนิเทศ สื่อต่าง ๆ ถูกแทนที่ด้วย Facebook live, Youtube หรือ Instagram บริษัทให้เช่าขับแท็กซี่ เปิดมา 20 - 30 ปี เจอผู้ประกอบการ Grab แอปเดียวกระทบทั้งวงการ หุ่นยนต์แพทย์ทำข้อสอบเก่งกว่าแพทย์ผู้ชำนาญ การบันทึกเคสคนไข้ในระบบตรวจโรคได้แม่นยำ ไม่มีอารมณ์ขึ้นลงมาเกี่ยวข้อง โรงพยาบาลเอกชนเริ่มเอาหุ่นยนต์มาช่วยผ่าตัดแล้วได้ผลดีกว่าแพทย์ผู้เชี่ยวชาญเมื่อวาระความเปลี่ยนแปลงมาเคาะถึงประตูห้องนอน โลกของเราขณะนี้เข้าเราอาจจะตื่นขึ้นมาโดยปราศจากสิ่งที่เราเคยมี เราจะอยู่ในยุคนี้ให้รอดได้อย่างไร โลกที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา หมุนไวเกินกว่าที่เราคิด ถ้าไม่รีบปรับตัว แล้วอะไรจะเกิดขึ้น

วิวัฒนาการของการเปลี่ยนแปลงผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศ คอมพิวเตอร์และวิทยาการต่าง ๆ มากมายเหล่านี้เริ่มเข้ามามีบทบาทตั้งแต่ยุคปฏิวัติอุตสาหกรรมครั้งที่ 4 มีความก้าวหน้าของเทคโนโลยีเข้ามาเปลี่ยนรูปแบบการดำเนินชีวิต ทั้งภาคธุรกิจ เศรษฐกิจ สังคมและการสื่อสาร ถึงแม้ว่าจะมีเทคโนโลยีมากมายเช่นไร แต่คนในยุคนี้ก็ยังไม่สามารถพยากรณ์สิ่งที่จะเกิดขึ้นได้ว่าโลกที่พลิกผันในวันนี้ ฟุ่งนี้

จะเป็นอย่างไร วันนี้ชื่อเสียง มีความโด่งดัง มีเงินทอง พรุ่งนี้อาจจะไม่มีสิ่งเหล่านี้เลย โลกที่ไม่รู้ว่าใครคือศัตรูหรือมิตรแท้ที่แท้จริง ความค่อยเป็นค่อยไปไม่สามารถอยู่ได้ในกระแสของโลกปัจจุบัน เราจะมีอะไรเป็นหลักประกันว่าชีวิตเราจะสบายไปตลอด จะไม่เกิดวิกฤต ปีนี้อาจจะยังสบายดีอยู่ แต่อีกสิบปีข้างหน้าอาจจะไม่ใช่ ความไม่สบายย่อมเกิดขึ้นแน่นอน ถ้าไม่เริ่มปรับตัว เตรียมตัวให้พร้อมสำหรับอนาคตที่มีความไม่แน่นอนโลกวันนี้ไม่สามารถทำหรือเดินเส้นทางปกติได้ ความเปลี่ยนแปลงเพื่อความอยู่รอดจึงเกิดขึ้น ปรับตัว เปลี่ยนแปลงเพื่ออยู่ให้ได้ เป็นเรื่องหลักของการดำรงชีวิตอยู่ในโลกยุคสังคมพลิกผัน ในยุคที่ไม่มีการหยุดนิ่ง เทคโนโลยีมีบทบาทและความซับซ้อนสูง นำสู่ความต้องการของมนุษย์ที่เปลี่ยนไปตามการเปลี่ยนแปลงของโลก มนุษย์มองหาความสะดวก ง่ายและตอบสนองความต้องการที่หลากหลายมากยิ่งขึ้น ในรูปแบบใหม่ของการดำเนินชีวิตในโลกดิจิทัล ทำให้ทุกวงการรวมถึงวงการการศึกษาต้องทบทวนเพื่อปรับตัวและเปลี่ยนกระบวนการสอนคนให้เป็นมนุษย์ที่มีความพร้อมทั้งสังคม ยุคแห่งการเปลี่ยนแปลง การศึกษาทุกระดับชั้นมีความจำเป็นต้องปรับตัวอย่างสูง โดยเฉพาะระดับการศึกษาที่ทำหน้าที่ป้อนกำลังคนสู่ตลาดเศรษฐกิจของประเทศ หรือสร้างผู้ประกอบการในตลาดแรงงาน จะเห็นได้จากอัตราการเติบโตทางภาคเศรษฐกิจของประเทศพิจารณาจากการเติบโตของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศต่อปีหรือ GDP Growth (เรวดี นามทองดี, 2558) เกิดจากการขับเคลื่อนทางภาคเศรษฐกิจให้มีการเติบโตอย่างเข้มแข็งและก้าวหน้าซึ่งต้องพึ่งพาประชากรในวัยแรงงานเป็นกลุ่มที่ได้รับประโยชน์จากการเติบโตทางภาคเศรษฐกิจมากที่สุดโดยเฉพาะกลุ่มที่เพิ่งจบการศึกษาที่มีอายุประมาณ 15 – 24 ปีทั้งหญิงและชาย (พัชรวาลัย วงศ์บุญสิน, 2550) ดังนั้นหากประชากรที่อยู่ในช่วงวัยกำลังแรงงานมีศักยภาพและความสามารถย่อมส่งผลต่อคุณภาพทรัพยากรมนุษย์ที่มีประสิทธิภาพในการขับเคลื่อนการเติบโตเศรษฐกิจของประเทศกล่าวคือ การจัดการศึกษาระดับอาชีวศึกษาเป็นระดับการศึกษาที่ผลิตบุคคลในระดับฝีมือแรงงานเข้าสู่ตลาดฐานการผลิตในภาคอุตสาหกรรม พณิชยกรรม และด้านอื่น ๆ อย่างหลากหลาย ส่งผลกระทบเป็นอย่างยิ่งหากอาชีวศึกษาไม่มีการปรับตัวเพราะลูกค้าคนสำคัญคือ คนที่จะออกไปเผชิญกับความท้าทายในการแข่งขันกับโลกดิจิทัลในกลุ่มแรงงาน ความเปลี่ยนแปลงมีสองด้านเสมอ ทั้งด้านน่าสพรึงกลัว และด้านที่น่าพาความหวังมาให้ อยู่ที่เราจะค้นพบด้านไหนมากกว่ากัน ผู้เขียนเชื่อว่าความเปลี่ยนแปลงจากสังคม Disruptive ไม่ได้น่ากลัว หากเราสามารถเตรียมความพร้อมและปรับตัวไปพร้อมกับสิ่งที่เปลี่ยนแปลงแต่สร้างประสิทธิภาพให้เกิดขึ้นมากมาย เหมือนกับการสั่งอาหารเมนูเดิม ๆ แต่เปลี่ยนมาส่งผ่านแอปพลิเคชันบนโทรศัพท์มือถือ ก็ได้กินอาหารเมนูเดิม รสชาติเดิม ด้วยวิธีการใหม่แต่ประหยัดเวลาและค่าน้ำมันในการขับรถหรืออาจจะได้ตัวเลือกที่มากกว่าเดิม บทความนี้ผู้เขียนต้องการทบทวนการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในยุคสังคมพลิกผัน (Disruptive) เพื่อสะท้อนถึงการเปลี่ยนแปลงในการจัดการศึกษาในระดับอาชีวศึกษาเพื่อให้เกิดทัศนคติใหม่ ท้นต่อความกดดันมหาศาลที่เข้ามาเปลี่ยนแปลงโลกปัจจุบัน

เรามักจะได้ยินคำว่า Disruptive ในแวดวงธุรกิจและองค์กรทางเศรษฐกิจ แต่แท้จริงแล้ว

Disruptive มาจากทุกส่วนของการดำรงชีวิต และจุดเริ่มต้นของการทำความเข้าใจเรื่องการเปลี่ยนแปลง ควรมีรากฐานมาจากการปลุกฝังกระบวนทัศน์ (Paradigm Shift) การศึกษาที่ทันต่อการเปลี่ยนแปลง อย่างรวดเร็วและต่อเนื่องที่เข้าแทรกซึมในทุก ๆ การเปลี่ยนแปลงตั้งแต่ตื่นนอน จนเข้านอน หากแต่เราไม่ทราบว่าการเปลี่ยนแปลงที่แทรกซึมนี้ เรียกมันว่า การพลิกผันชีวิตของเราด้วยเทคโนโลยี หรือ Digital Disruption จะมีสักกี่คนที่เข้าใจความหมายของคำคำนี้อย่างแท้จริง ความเข้าใจที่ไม่ถูกต้อง ทำให้เราไม่รู้อะไรจะเตรียมรับมือกับเหตุการณ์นี้อย่างไรถึงจะช่วยให้เราอยู่รอดในยุคนี้ได้ และเราจะต้อง คิดอาวุธแบบไหนให้กับการพัฒนาองค์กรหรือการพัฒนาการศึกษาในสถาบันการศึกษาเพื่อเป็นผู้ชนะ ในสมรภูมิของสังคม Disruptive

สมัยก่อนเราได้ยินคำว่า “Change” หรือการเปลี่ยนแปลงกันบ่อยมากซึ่ง Disruptive ก็ เป็นการเปลี่ยนแปลงแบบหนึ่ง แต่เป็นการเปลี่ยนแปลงในวิธีใหม่ เป็นการเปลี่ยนแปลงหรือพลิกผัน อย่างสิ้นเชิงที่ทำให้สิ่งเดิมๆ ที่มีอยู่บางสิ่งบางอย่างล้มหายตายจากไปคุณอรุณญา เกลิงศรี (2561) กรรมการผู้จัดการ ศูนย์พัฒนาภาวะผู้นำและผู้บริหารระดับสูงเอสอีเอช (SEAC) ได้ให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับสังคม Disruptive ได้อย่างน่าสนใจ โดยมีใจความสำคัญดังต่อไปนี้ Disruption ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ประกอบไปด้วยสี่ด้านหลัก ๆ ด้านที่หนึ่ง ความเร็ว การเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นอย่างค่อยเป็นค่อยไปในอดีต แต่ในวันนี้ การเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วในอัตราที่ไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อน ด้วยเทคโนโลยี ที่พัฒนาไปอย่างรวดเร็วมากด้านที่สอง คือ วิธีการมอง จากคนรุ่นใหม่ที่มาจากการศึกษาใหม่ ๆ มาจากการมองโลกใหม่ คนกลุ่มนี้ไม่เชื่อในการมองแบบเดิม คนกลุ่มนี้ใช้เลนส์ในการมองแบบใหม่ ด้านที่สาม คือ Startup การจัดตั้งบริษัทหรือธุรกิจเริ่มต้นซึ่งเป็นคนกลุ่มคนที่ไม่ต้องการเดินตามแนวทางเดิม ที่สังคมกำหนดมา ความคิดแบบ Startup ไม่ได้เกิดขึ้นกับองค์กรขนาดเล็กที่เพิ่งเกิดใหม่เท่านั้น แต่สามารถเกิดขึ้นได้กับองค์กรใหญ่ระดับโลกที่มีการใช้เลนส์แบบใหม่ในการทำงาน เช่น Alibaba, Zara หรือ Adidas คนที่มีความคิดแบบ Startup คือคนที่ไม่เชื่อในสิ่งที่สังคมกำหนดและมีความเชื่อมั่นอย่างแรงกล้า ในจุดนี้ยังมีความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนระหว่างคำว่า SME กับ startup เพราะ SME เดินตาม แนวทางการทำธุรกิจแบบเดิมที่โลกนี้เคยมีมา แต่ Startup “รื้อ” สิ่งเดิมและการทำแบบเดิม ๆ เพื่อตอบสนองความต้องการของคนที่เปลี่ยนไป และด้านที่สี่ คือ การที่คนได้รับข่าวสารข้อมูลมากขึ้นอย่างรวดเร็วและสะดวกสบายมากขึ้น จากความก้าวหน้าของเทคโนโลยีการสื่อสาร สามารถเรียนรู้เกี่ยวกับเรื่องอะไรก็ได้ที่อยากรู้ผ่านการใช้โทรศัพท์มือถือหรือแท็บเล็ต คนจึงมีความต้องการที่เปลี่ยนไป และด้วย ข้อมูลข่าวสารจำนวนมากที่ส่งผ่านกันอย่างเสรีอย่างในทุกวันนี้ ทำให้คนเริ่มตั้งคำถามกับสิ่งที่ได้รับว่า ยังคงเป็นสิ่งที่ใช่ เป็นสิ่งที่พวกเขาต้องการอยู่หรือเปล่า Professor Clayton Christensen (Cited in Smith and Neal, 2018) แห่ง Harvard Business School ได้ให้ความหมายของ Disruption ว่าเป็นการหยุดชะงักที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางธุรกิจ ว่าเป็นปัจจัยสำคัญในการใช้ประโยชน์จากการเปลี่ยนแปลงในตลาด ในอุตสาหกรรม และในเทคโนโลยีเพื่อให้เกิดการสร้างสรรคสิ่งใหม่ที่มีประสิทธิภาพ

มากกว่าเดิม และอาจถึงขั้นล้มล้างสิ่งเดิมที่เคยมีมา อีกหนึ่งการศึกษาโดย KPMG ในปี 2017 ที่ชื่อว่า “Disrupt and Grow: 2017 Global CEO Outlook” ยังเสนอว่า CEO ทั้งหลายมีมุมมองต่อ Disruption โดยเฉพาะในเชิงเทคโนโลยีและโครงสร้างธุรกิจในแง่โอกาสมากกว่าความเสี่ยงคุณอิสระ ว่องกุศลกิจ (Cited in Passiongen, 2018) ประธานของกลุ่มมิตรผล เป็นนักธุรกิจชั้นนำของไทย ที่ตระหนักถึงปัญหา Disruption ที่มองสถานการณ์ด้วยวิสัยทัศน์ผู้นำว่าไม่อาจหลีกเลี่ยงหรือปฏิเสธเทคโนโลยีที่เข้ามาได้ จึงเตรียมความคิด (Mindset) เอาไว้รับมือในเรื่องนี้ว่า “การเปลี่ยนแปลง คือ ความท้าทายใหม่ของธุรกิจ” ความท้าทายในการทำธุรกิจในรูปแบบเดิม ๆ ก็คือ การครองใจผู้บริโภค แต่ธุรกิจยุคใหม่จะต้องปรับเปลี่ยนความคิดว่า ความท้าทายไม่ใช่แค่การครองใจผู้บริโภค แต่จะต้องรับมือกับผู้บริโภคที่เปลี่ยนแปลงเร็วให้ได้ เทคโนโลยีที่รวดเร็วขึ้นนั้นส่งผลให้พฤติกรรมผู้บริโภคเปลี่ยนแปลงเร็ว ฉะนั้น ธุรกิจจะเหนือคู่แข่งได้ก็จำเป็นต้องมีศักยภาพในการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาตนเองอย่างรวดเร็วด้วย ถึงจะสามารถสร้างโอกาสใหม่ ๆ สร้างตลาดใหม่ ๆ ให้กับธุรกิจได้ ทั้งนี้การเปลี่ยนแปลงและพัฒนาดังกล่าว ไม่ใช่เพียงแค่เปิดรับเทคโนโลยีใหม่เข้ามาใช้ในองค์กร แต่ยังหมายถึงการที่จะต้องพัฒนาบุคลากรเพิ่มเพื่อให้บุคลากรเหล่านั้นมีความรู้ ความเชี่ยวชาญในการควบคุมกำกับเทคโนโลยีในอีกขั้นตอนหนึ่งด้วย ซึ่งการวาง Mindset ไว้แบบนี้ นอกจากจะทำให้องค์กรสามารถเดินต่อไปได้แล้วยังเป็นการลดผลกระทบจาก Digital Disruption ได้ดีอีกระดับหนึ่งด้วย

จากมุมมองของนักวิชาการและนักบริหารดังกล่าวข้างต้น ทำให้ผู้เขียนเห็นถึงความสำคัญด้านการเปลี่ยนแปลงในยุคสังคมพลิกผัน (Disruptive) ที่เหมือนกัน คือ การล้มล้างสิ่งเดิมออกไป มองด้วยมุมมองใหม่เพื่อสร้างสิ่งใหม่ที่สร้างสรรค์กว่า มีประสิทธิภาพมากกว่า ถือเป็นโอกาส ไม่ใช่ความเสี่ยงและเกิดขึ้นรวดเร็วรอบด้านอย่างต่อเนื่องและความท้าทายในการเปลี่ยนแปลงนี้ คือ การรับมือกับเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วพร้อมกับความต้องการของผู้บริโภคหรือลูกค้าที่เปลี่ยนแปลงเร็วตามไปด้วย การรับมืดังกล่าวไม่ใช่เพียงแค่การนำเทคโนโลยีมาใช้แต่เป็นการพัฒนาคนให้เป็นผู้ใช้และกำกับเทคโนโลยีให้เป็น แม้เทคโนโลยีจะเข้ามาสร้างการเปลี่ยนแปลงแบบหน้ามือเป็นหลังมือ เราต้องไม่ลืมว่าการเปลี่ยนแปลงนี้เป็นการเปลี่ยนแปลงในด้านรูปแบบและแนวทางในการทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง แก่นหรือตัวตนของสิ่งนั้นไม่ได้เปลี่ยนไป เช่น โซเชียลมีเดียอาจจะกำลังเข้ามามีผลกระทบต่อธุรกิจหนังสือสิ่งพิมพ์ แต่อย่างไรก็ตาม คนยังคงต้องเสพข่าว คนไม่มีวันที่จะไม่ต้องการรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่เกิดขึ้น ซึ่งโซเชียลมีเดียเป็นแพลตฟอร์มใหม่ที่คนเลือกที่จะใช้บริโภคข่าวสาร ในหลายธุรกิจที่ถูก Disrupt จึงต้องกลับมาคิดว่า เราจะเปลี่ยน (Transform) ตัวเราเองอย่างไรเพื่อรองรับกับภาพใหม่ของโลกนี้ ต้องทำการบ้านใหม่ว่าคนต้องการอะไร หาวว่าตัวตนใหม่ของเราในวันนี้คืออะไร ลมหายใจของเรายังเหมือนเดิม แต่ที่เปลี่ยนคือ มุมมองและวิธีการในการคิดและการกระทำเพื่ออยู่ให้รอดในสังคม

อาชีวศึกษาในยุคสังคมพลิกผัน (Disruptive)

โลกปัจจุบันเป็นการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ทุกคนได้มีโอกาสในการเข้าถึงความรู้อย่างเท่าเทียม

การสะท้อนความคิดของผู้นำด้านต่าง ๆ มีอิทธิพลต่อการพัฒนาและปรับตัวให้การจัดการศึกษาโดยเฉพาะการจัดการศึกษาอาชีวศึกษาที่มุ่งเน้นการผลิตกำลังคนสู่ฐานเศรษฐกิจของประเทศ จำเป็นที่ผู้นำในสถาบันการศึกษาอาชีวศึกษาต้องมีความเข้าใจต่อการเปลี่ยนแปลงและพร้อมปรับตัวสู่การปรับเปลี่ยนวิธีการจัดการเรียนการสอนทั้งระบบให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงที่ Disrupt ถึงประตูลูกคนของลูกค้านักเรียน นักศึกษาทุกคนที่ได้มุ่งศึกษาในสายอาชีพและมุ่งหวังกับการจบการศึกษาพร้อมกับการมีงานทำเป็นเป้าหมายสำคัญ แล้วอะไรคือประตูสู่ความก้าวหน้าในการศึกษาสายอาชีพให้เด็ก ๆ และทำให้ผู้ประกอบการมีความมั่นใจในการศึกษาอาชีวศึกษาในงาน Education Disruption Conference 2018 (วันที่ 31 มีนาคม 2561) มี Keynote Speech ได้สะท้อนมุมมองของการจัดการศึกษาในยุคสังคมพลิกผัน ดังนี้

Mr. Michael Staton, top 100 education innovators and Partner of Learn Capital Michael (Natthanun Chantanurak, 2018) ได้พูดถึงการเข้าถึงตลาดหรือกลุ่มเป้าหมาย 2 วิธีคือ Value Innovation กับ Disruptive Innovation และนำเสนอแนวคิดการสร้าง Startup อีกมากมาย แต่ที่สะกิดใจที่สุด ที่เขากล่าวถึง เรื่องอาชีพในอนาคต ที่จะเหลือแค่ 2 ประเภท คือ “People who tell the Machine what to do” (คนที่สั่งเครื่องจักรว่าต้องทำอะไร) กับ “People who are told by the Machine what to do” (เครื่องจักรสั่งให้คนทำอะไร) Michael ได้ทิ้งท้ายไว้ว่า ให้หา moonshot ของตัวเอง คือ ความทะเยอทะยานที่จะทำบางสิ่งบางอย่าง โดยไม่ต้องรอให้พร้อม ไม่ได้คิดถึงเป้าหมายอันใกล้ แต่คิดถึงสิ่งที่ไกลกว่า “Find your moonshot” ทำให้เราต้องกลับมาทบทวนว่าเราจะเตรียมลูกหลานของเราอย่างไรในสังคมยุคพลิกผันที่เกิดขึ้นนี้ เพื่อรองรับกับการเปลี่ยนแปลงในทุกมิติ เตรียมพร้อมให้เป็นคนที่สั่งเครื่องจักรทำงาน แต่ไม่ใช่เพื่อเป็นคนที่ถูกเครื่องจักรสั่ง

ดร.สมเกียรติ ตั้งกิจวานิชย์ (อ้างถึงใน Passongen, 2018) ประธานสถาบันการวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (ทีดีอาร์ไอ) ได้เสนอความคิดว่า ความท้าทายของการปฏิรูปการศึกษาไทย มี 3 องค์ประกอบ คือ คุณภาพ ความเท่าเทียม การเข้าถึงการศึกษาไม่ขึ้นกับฐานะและประสิทธิภาพ บริหารทรัพยากรที่จำกัดซึ่งการปฏิรูปต้องใช้เวลา การเปลี่ยนแปลงนั้นมี 2 ทาง คือ จากบนลงล่าง รัฐมนตรีมีเวลาอยู่ในตำแหน่งน้อย พอเปลี่ยนคนก็เปลี่ยนนโยบาย มีโครงการที่หลงเหลือจากนโยบายเก่ามากมาย ทำให้ครูไม่มีเวลาทุ่มเทการสอน อีกทางคือ จากล่างขึ้นบน คือจากภาคประชาชนและเอกชน มีการเสนอแนวคิดเขตการศึกษาพิเศษ (Education Sandbox) ซึ่งคล้ายคลึงกับเขตเศรษฐกิจพิเศษ เพื่อทดลองวิธีการจัดการศึกษาโดยไม่กระทบกับการศึกษาส่วนกลาง เขตพิเศษจะมีความอิสระและมีการพัฒนาบุคลากรเพื่อพร้อมกับการเปลี่ยนแปลงและการปฏิรูป สิ่งสุดท้ายคือ “การปรับทัศนคติเกี่ยวกับการศึกษา” ตั้งแต่นักเรียนจะต้องมีความฝัน พ่อแม่ ต้องเลิกคิดว่าลูกต้องเก่งกว่าคนอื่น นายจ้าง ต้องช่วยภาคมหาวิทยาลัยเพื่อเตรียมพร้อม ครู อาจารย์ ต้องพัฒนาตัวเองอย่างต่อเนื่อง นักการเมือง ต้องดำเนินนโยบายที่ต่อเนื่องมากกว่าเปลี่ยนไปเรื่อย ๆ ซึ่งทุกฝ่ายต้องช่วยกัน เพราะงานการศึกษา คือ การพัฒนาสมบัติที่มีค่าที่สุดของผู้ปกครองนักเรียนสะท้อนให้เห็นว่าการปรับ

โครงสร้างการจัดการศึกษาของประเทศ จำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงโดยตั้งอยู่บนพื้นฐานของความจริง ปรับความคิด ทักษะคิด มุมมองต่อการเรียนรู้ในสังคมพลิกผันจำเป็นต้องมองแบบทลายกำแพงกรอบความคิดเดิมให้มองการศึกษาเป็นการเรียนรู้ที่ทุกคนจำเป็นต้องได้เพื่อคุณภาพชีวิตของตนเองที่ดีขึ้น กล่าวคือ เรียนอะไรก็ได้ที่จบแล้วทำงานเป็น มีงานทำ มีรายได้ สามารถดูแลตัวเองและครอบครัว

Mr. Luis Pinto, Partner of Learn Capita; Creating The Inventor of Tomorrow (Natthanun Chantanurak, 2018) คุณ Luis ได้เปิดประเด็นเกี่ยวกับปัญหาตัวชี้วัดทางการศึกษา และข้อมูลความสัมพันธ์ที่เปลี่ยนไป จากความเชื่อที่ว่า การศึกษาที่สูง ทำให้งานดีในยุค 80s ไปสู่การตกงาน แม้จะมีปริญญาแล้วก็ตามที่จริงคุณ Luis ได้พูดประเด็นที่สำคัญของการเตรียมพร้อมด้านการศึกษาไว้หลายข้อ แต่หลักๆ คือการเลิกคิดว่าการศึกษจะต้องเกิดขึ้นในห้องเรียนเท่านั้น แต่ที่น่าสนใจประการหนึ่งคือแนวคิดเกี่ยวกับการจ้างงานในรูปแบบ Apprentice-For-Hire กับ Talent-as-a-Service ซึ่งเป็นตัวอย่างของแนวคิดการจ้างงาน ที่ไม่ต้องพึ่งพาอุดมการศึกษาจากมหาวิทยาลัย คุณ Luis ได้ทิ้งท้ายไว้ว่า การศึกษายุคใหม่นั้น ต้อง “Let them build what they like” แล้วก็อย่ากลัวความล้มเหลว ต้อง “Let them fall” หน้าที่ของเราคือต้อง “Help them up again” “Let them fall, our job is to Help them up again” นำไปสู่การตกผลึกความคิดว่าการศึกษาแท้จริงแล้วเราควรให้ลูกหลานเราเลือกที่จะเติบโตจากการลองผิดลองถูกในสิ่งที่เขาชอบหรือสร้างประวัติศาสตร์ในบันทึกของชีวิตและค้นพบความสำเร็จด้วยตนเอง โดยไม่ขีดกรอบของคำว่าเรามีใบปริญญา แต่หากเป็นการเรียนรู้และเข้าใจตนเองว่ามีพรสวรรค์เพื่อแสวงโอกาสและอาชีพให้ตนเองเพื่อสังคมอย่างไรให้มีความสุขและสำเร็จ

จากการสะท้อนคิดของผู้นำในยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงข้างต้น ทำให้เราต้องมาทบทวนการจัดการศึกษาอาชีวศึกษาในปัจจุบันว่ามีความพร้อมที่จะรับมือกับการเปลี่ยนแปลงอย่างมหาศาลของการเติบโตโลกดิจิทัลที่มีอิทธิพลต่อนักเรียน นักศึกษาได้ทุกที่ทุกเวลาอย่างไร ดังนั้น หากอาชีวศึกษายังไม่เปลี่ยนแปลง ก็จะถูกบังคับให้เปลี่ยนแปลงมี 5 คำถามสำคัญที่นำความคิดสู่การเปลี่ยนวิธีเพื่อการอยู่รอดของอาชีวศึกษา 1) ตอนนี้องค์การกำลังทำอะไร (เราได้ดำเนินการตามแผน และบรรลุแผนอย่างตั้งใจไว้หรือเปล่า) 2) บุคลากรทุกคนสัญญาทำตามแผนพัฒนาตนเอง (ID Plan) สำเร็จไปแล้วกี่เรื่อง และมีอีกกี่เรื่องที่เราจะทำได้จริง 3) มีอะไรบ้างที่บุคลากรยังยึดมั่นไว้ ไม่ปล่อยวาง มีกฎระเบียบอะไรที่เป็นตัวสะกดหรือดักขาตัวเราเอง 4) มีเรื่องอะไรบ้างที่องค์กรของเราแตกต่างจากองค์กรประเภทเดียวกัน จุดต่างที่ดีกว่าและ 5) จะทำอะไรในห้องกรของเรา อยู่ได้อย่างมั่นคง ต่อเนื่องและเข้มแข็งบนฐานของจุดเด่น จุดดีที่มีชัยกว่าองค์กรอื่น ๆ (รพีรัฐ ธีญวัฒน์พรกุล, 2562) การประมาณความต้องการแรงงานในระยะเวลา 5 ปี (ตั้งแต่ พ.ศ.2562-2566) อุตสาหกรรมดิจิทัลมีจำนวนความต้องการแรงงาน

มากที่สุดรองลงมาคือ อุตสาหกรรมโลจิสติกส์และอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์อัจฉริยะตามลำดับและความต้องการแรงงานตามอุดมการศึกษา พบว่า ความต้องการแรงงานในระดับต่ำกว่าปริญญาตรี

(อาชีวศึกษา) มีจำนวนมากเป็นอันดับหนึ่ง ระดับปริญญาตรีมีความต้องการเป็นอันดับที่สอง และระดับปริญญาโทและปริญญาเอกเป็นอันดับที่สาม (สุรินทร์ คำฝอย, 2562) ผลดังกล่าว แสดงให้เห็นว่าปัจจุบันและอนาคตความต้องการภาคแรงงานไทยต้องการแรงงานที่จบการศึกษาด้านอาชีวศึกษามากที่สุด ด้วยเหตุผลของการเปลี่ยนแปลงของโลก ที่ต้องการให้สถาบันการศึกษาผลิตกำลังคนออกมาแสดงถึง Sense of Survival ความอยู่รอดในยุคสังคม Disruptive สิ่งเหล่านี้จะผลักดันความคิดสร้างสรรค์เพื่อความอยู่รอด ให้สถาบันสร้างคนที่เก่งทั้งทฤษฎีและปฏิบัติเพื่อป้อนเข้าสู่ภาคอุตสาหกรรมที่มีความต้องการสูง นั่นคือ อุตสาหกรรมดิจิทัลและสาขาอื่น ๆ ตามลำดับหากเราพบทวนจากปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นทุกคนจะต้องตื่นตัวกับการเปลี่ยนแปลง มีการพัฒนาตัวเองตลอดเวลา ตระหนักถึงการอยู่รอดและการแข่งขันที่มากกว่าแข่งขันกับคนคือ การแข่งขันกับสมองกลปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligent) ซึ่งจะมาแทนที่คนที่ไม่มีกรปรับตัว ดังนั้น ในมุมมองของผู้เขียนการจัดการศึกษาอาชีวศึกษาจำเป็นต้องปรับตัวอย่างรวดเร็วในวิสัยทัศน์และกระบวนการของการจัดการศึกษา ในประเด็นดังต่อไปนี้ โครงสร้างขององค์กรหรือสถานศึกษา การจัดหลักสูตรการเรียนรู้อ และการวัดประเมินผลโดยมีรายละเอียดแต่ละประเด็นดังนี้

โครงสร้างของสถานศึกษา

สถาบันการอาชีวศึกษามีหน้าที่เตรียมคนสำหรับงานในอนาคต นักการศึกษา บริษัท ห้างร้าน และสังคมจำเป็นต้องร่วมมือกันปฏิรูปขึ้นมาใหม่ (Eyschen, 1994 อ้างถึงใน สุภาพร เพียรดี, 2554) ดังนั้น การเข้าสู่ Thailand 4.0 เป็นการขับเคลื่อนประเทศให้เหมาะสมต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกปัจจุบัน โดยมีเป้าหมายเพื่อให้เกิดความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน การทำให้ประเทศก้าวข้ามกับดักรายได้ปานกลาง ไปสู่ประเทศที่มีรายได้สูงขึ้น และมีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพ ส่วนสำคัญที่ก่อให้เกิดการพัฒนาประเทศให้เป็น Thailand 4.0 สถานศึกษาจำเป็นต้องปรับของโครงสร้างขององค์กรใหม่ ให้ยืดหยุ่นคล่องตัวแต่มีประสิทธิภาพลองพิจารณาองค์ประกอบพื้นฐานของโครงสร้างองค์กรของตนเองว่าเป็นลักษณะใด ซึ่งโครงสร้างองค์กรมีองค์ประกอบที่สำคัญอยู่ 5 ประการคือ 1) ลักษณะเฉพาะของงาน มีการแบ่งสายงานย่อยตามคุณลักษณะเฉพาะด้านหรือทำงานภาพรวมโดยไม่ได้แบ่งตามสายงาน 2) สายการบังคับบัญชา มีผู้รับผิดชอบโดยตรงกับงานแต่ละงาน 3) ขอบเขตการควบคุม ต้องมีขั้นตอนมากมายในการรายงานผลการปฏิบัติงานต่อบุคคลตามลำดับขั้นหรือไม่ 4) การรวมศูนย์และการกระจายอำนาจ อำนาจการตัดสินใจยังคงต้องรอผู้บังคับบัญชาหรือหัวหน้าแผนกวิชาในวิทยาลัยสามารถจัดการและตัดสินใจได้ในขอบข่ายงานของตนเอง และ 5) ความเป็นทางการ มีกฎระเบียบและเครื่องมือที่ช่วยในการเอื้ออำนวยในการดำเนินงาน การเปลี่ยนแปลงซึ่งเป็นผลมาจากอิทธิพลของเทคโนโลยีสารสนเทศส่งผลกระทบต่อระบบโครงสร้างของสถาบันการศึกษาในหลาย ๆ ด้าน ดังนั้น วิทยาลัยจำเป็นต้องปรับตัวเองปรับโครงสร้างของสถานศึกษา ควรมีโครงสร้าง

องค์กรแบบเครือข่ายและทันสมัย ต้องมีการผลักดันเรื่องการนำเทคโนโลยีมาใช้มากขึ้น ผลักดันให้เกิด Digital Platform (BECTERO TV, 2562) ให้กับสถานศึกษาอาชีวศึกษา นำเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามาช่วย การจัดการองค์กร สร้างสารสนเทศให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ในองค์กร พัฒนาบุคลากรและมีการสร้างฐาน ข้อมูลที่ใช้ร่วมกันได้ โดยเฉพาะข้อมูลของผู้เรียนโดยอยู่บนพื้นฐานการเคารพความเป็นส่วนตัว ใช้การ สื่อสารเพื่อการปฏิสัมพันธ์เป็นหลัก นำเทคโนโลยีเพื่อประมวลผลหาความต้องการของตลาดแรงงานทั้ง ภาครัฐและเอกชน มีฐานข้อมูลเชื่อมโยงกับกรมแรงงานเพื่อรองรับสำหรับการมีงานทำระหว่างเรียน และหลังสำเร็จการศึกษา จัดทำคลังข้อมูลเพื่อเป็นช่องทางสำหรับนักศึกษาเป็นช่องทางในการหางาน ทำ สร้างงานด้วยตนเอง จัดทำกลุ่ม Start up และการเชื่อมโยงข้อมูลของผู้เรียนและการฝึกอาชีพร่วมกับ สถานประกอบการทั้งในและต่างประเทศ กระจายอำนาจการจัดการศึกษาลงสู่แผนกวิชาชีพแต่ละ แผนกอย่างแท้จริง เปิดระบบความคิดเห็นของชุมชน นักเรียนและครู ให้ทุกคนสามารถคิดได้หลากหลาย และสามารถแสดงความคิดเห็นได้ ใช้กลยุทธ์ทำการวิเคราะห์ความต้องการ มุ่งมองถึงคุณค่าและ จุดมุ่งหมายในการจัดการเรียนรู้ เน้นคุณภาพและคุณค่าในแต่ละบุคคล ตอบสนองความพึงพอใจเป็น หลัก ต้องพลิกบทบาทของผู้บริหารมาเป็นผู้นำกระจายอำนาจและการตัดสินใจสู่หัวหน้าแผนกวิชา เพื่อทำหน้าที่เป็นผู้นำให้กับแผนกวิชาเพื่อการจัดการที่คล่องตัวและเหมาะสมผ่านครู อาจารย์ในสาขา วิชาชีพโดยตรง การพลิกผันของสังคมก่อให้เกิดการปฏิรูปการศึกษาขึ้น ต้องลุกขึ้นมาปรับปรุงโครงสร้าง ทั้งระบบใหม่โดยเฉพาะการบริหาร การบริการ การพัฒนาการเรียนการสอนและการจัดการศึกษา ซึ่ง จากเดิมสถาบันการศึกษาเป็นผู้รับผิดชอบ เปลี่ยนเป็นสถาบันการศึกษากระตุ้นให้สังคมและชุมชนร่วม กันรับผิดชอบต่อการจัดการศึกษามากยิ่งขึ้นหรือการมีโครงสร้างองค์กรแบบพันธมิตร มีความร่วมมือ ระหว่างองค์กรในการจัดการศึกษาร่วม เช่น สายอาชีพกับมัธยมปลาย หรือจัดการศึกษาร่วมกับสถาน ประกอบการ เป็นต้น เพื่อสร้างความแข็งแกร่งขององค์กรในการเข้าถึง ร่วมผลิตทรัพยากรบุคคลและ ตอบโจทย์สังคมของตลาดแรงงานระหว่างกัน

หลักสูตร

การจัดหลักสูตรเพื่อเป็นเส้นทางการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนพร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงของ สังคม Disruptive เป็นหลักสูตรที่มีความหลากหลาย ทลายกำแพงของสายวิทย์และสายศิลป์ เพราะ ในชีวิตจริงเด็กเลือกใช้ศาสตร์ของวิทยาศาสตร์หรือศิลป์อย่างเดียวไม่ได้ เพราะการใช้ชีวิตต้องมีความ ผสมผสานและความเข้าใจของทั้งสองศาสตร์อย่างลงตัว ดังนั้น หลักสูตรที่ปรับตัวในยุคสังคมพลิกผัน (Disruptive) ต้องสร้างให้เด็กมีทักษะการคิด (Thinking Skills) ประกอบด้วย การคิดเลือกความรู้ไปใช้ จาก Hard Skill และ Soft Skill โดยไม่ทิ้ง Hard Skills หรือทักษะด้านความรู้ที่ใช้ในการทำงาน ความ สามารถในการใช้เทคนิคต่างๆในการทำงานที่สอนกันได้ และสามารถวัดผลความรู้หรือความสามารถ นั้นออกมาได้แน่นอนว่ามีความสำคัญ แต่จะเป็นในช่วงที่อยู่ในระบบการศึกษาและในช่วงระยะแรกหลัง จบการศึกษา เมื่อเข้าสู่โลกของการทำงาน ทักษะที่จำเป็นต่อการใช้ชีวิตของผู้เรียนและการทำงาน คือ

Soft Skills เป็นทักษะด้านอารมณ์ ความสามารถในการอยู่ร่วมกับผู้อื่น รวมไปถึงการพัฒนาตัวเองทั้งสองทักษะเป็นทักษะที่สำคัญ โดยเฉพาะทักษะในด้านการทำงานเป็นทีม (อรนุช เลิศสุวรรณกิจ, 2561) เพราะไม่ว่าเด็กจะจบการศึกษาด้วยผลการเรียนยอดเยี่ยมแค่ไหน หน่วยงานที่รับสมัครไม่ได้สนใจเท่าความสามารถ ฝีมือและความอดทนในการทำงาน นอกจากนี้ เมื่อเข้าสู่โลกของการทำงานจะไม่สามารถทำงานคนเดียวได้อีกต่อไป เพราะฉะนั้นการฝึกเรื่องของการทำงานเป็นทีมจึงเป็นสิ่งสำคัญ ซึ่งทักษะนี้ควรจัดอยู่ในหลักสูตรการเรียนรู้อะไรของการจัดการอาชีวศึกษาในปัจจุบัน หลักสูตรต้องเอื้อที่จะให้เด็กยุคใหม่มีความสามารถในการคิด วิเคราะห์ และสามารถใช้ความรู้และประสบการณ์ที่มีในการแก้ปัญหา แก้ปัญหาโดยเฉพาะในเรื่องการทำงานเป็นทีม การอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมที่หลากหลาย (กรรณิการ์ เงิน, 2561) ส่งเสริมการพัฒนาให้มีความยั่งยืนในสาขาวิชาชีพ โดยไม่จำเป็นต้องยึดติดกับสาขาวิชาชีพที่เรียนเน้นการประยุกต์ในศาสตร์สาขาวิชาชีพของตนเองและนำไปใช้กับวิชาชีพอื่นได้อย่างหลากหลายในลักษณะสหสาขาวิชา (Interdisciplinary) เช่น ช่างยนต์ อาจเรียนการพ่นสี พื้นท่ลวดลายบนตัวถังรถ หรือสาขาอาหาร อาจเรียนการตัดเย็บผ้าเพื่อการตกแต่งบรรจุภัณฑ์ (Packaging) ของผลิตภัณฑ์ การสอนซ่อมต่อไปต้องเรียนซ่อมโครงหรือซ่อมอุปกรณ์ที่มีเทคโนโลยีต่าง ๆ มากยิ่งขึ้นนอกจากนี้การยอมรับในเรื่องความหลากหลายเป็นอีกหนึ่งเรื่องที่สำคัญ การที่คนรุ่นใหม่สามารถยอมรับในความคิดเห็นที่หลากหลาย แล้วใช้ความรู้เหล่านั้นมาพัฒนาต่อยอด ใช้ประโยชน์ในการแก้ปัญหาได้นั้น สิ่งนี้เป็นสิ่งที่สถาบันการศึกษาจำเป็นต้องกลับมาจัดรูปแบบกระบวนการสอนให้สอดคล้องอยู่ในหลักสูตรการเรียนรู้อะไรของผู้เรียนเรื่องความคิดสร้างสรรค์ ความคิดนอกกรอบ ซึ่งในอนาคตเรื่อง Disruption ไม่ใช่เรื่องของเทคโนโลยีเพียงอย่างเดียว ทั้งการเรียนรู้ไม่ได้จบเพียงแค่นี้ในระบบการศึกษาแต่ยังคงต่อเนื่องไปตลอดชีวิตเพราะฉะนั้นทักษะการแสวงหาความรู้ตลอดชีวิตหรือ Lifelong Learning ก็เป็นอีกทักษะที่สำคัญการตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม โดยเฉพาะภาคธุรกิจ ความสามารถในการทำงาน ความสามารถในการรักษาและสร้างความสัมพันธ์ในสังคมอาชีพที่ดำรงอยู่ด้วย ซึ่งเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยีแบบเดิมไม่ได้ แต่หากต้องเรียนรู้จากการนำนวัตกรรมมาใช้เพื่อวัตถุประสงค์ในการช่วยเพิ่มประสิทธิภาพ เพิ่มคุณภาพของสินค้า หรือลดต้นทุนกระบวนการผลิต ตอบโจทย์ผู้บริโภคมากขึ้น ช่วยให้ผู้บริโภคได้รับสินค้าที่มีคุณภาพมากขึ้น โดยวิทยาลัยสายอาชีพต้องขับเคลื่อนความร่วมมือของสถานประกอบการ กับสถานศึกษาและหน่วยงานต่าง ๆ ที่มาร่วมจัดการอาชีวศึกษาสู่มาตรฐานสากล เน้นการสนับสนุนการคิดค้น สร้างสรรค์ ผลิตรายการนวัตกรรมสิ่งประดิษฐ์ใหม่ เพื่อการพัฒนาอาชีวศึกษาไปสู่การจัดการอาชีวศึกษาที่อยู่ได้ในยุคเท่าทันเทคโนโลยี ซึ่งจะช่วยให้ประเทศมีการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ด้านอุตสาหกรรม และการขยายตัวของตลาดแรงงานอย่างต่อเนื่อง (ภาณุทททา วงษากิตติกุลและ คณะ, 2560) การเรียนรู้แบบมีทิศทางช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการขับเคลื่อนและสร้างโอกาสให้ผู้เรียนได้รับความเสมอภาคในการเข้ารับการฝึกปฏิบัติวิชาชีพเพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับโลกแห่งการทำงาน โดยเป็นความรับผิดชอบของภาครัฐที่ต้องกำกับและดูแลการจัดการศึกษาให้เกิดสัมฤทธิ์ผลในการพัฒนาคุณภาพทรัพยากรมนุษย์ของประเทศในยุค Disruptive แม้ว่าเทคโนโลยีจะเข้ามามีผลกระทบอย่างไรก็ตาม

ความคิดของบุคคลย่อมสำคัญเสมอ การพัฒนานตนเองในเรื่องความคิด คิดเชิงระบบ สอนให้นักศึกษาเข้าใจ “mindset” ของตนเอง ซึ่งเป็นกระบวนการทางความคิด ปรับทัศนคติ มองโลกในมุมที่ควรจะเป็น เข้าใจสภาพความเป็นจริงที่เป็นอยู่ ปรับความชอบหรือนิสัยบางอย่าง จัดลำดับความคิดของตนเอง (Lady, 2017) หากนักศึกษามีสิ่งนี้ ไม่ว่าจะเป็นเผชิญอยู่ในขีดข้อจำกัด มากน้อยเพียงใด เขาก็จะลุกขึ้นได้อย่างรวดเร็ว การรู้จักบูรณาการจัดการเรียนรู้หลายศาสตร์ มีทักษะในการสร้างเครือข่าย การสื่อสาร การเข้าใจเรื่องการจัดการศึกษาตลอดชีวิตและนำกลยุทธ์การบริหารจัดการมาใช้ให้เหมาะสม เป็นบุคคลที่เรียนรู้รอบด้าน ไม่ปิดกั้นตนเอง มีคุณธรรมในการประกอบอาชีพและดำเนินชีวิต เพื่อส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงสมรรถนะของตนเองในทางที่ดีขึ้นย่อมเป็นคุณลักษณะของผู้เรียนในยุค Disruptive

การวัดและประเมินผล

การจัดการศึกษาด้วยกระบวนการ หลักสูตรและการสนับสนุนให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ในสังคม Disruptive ที่เปลี่ยนแปลงไป ย่อมส่งผลให้การวัดและประเมินผลใช้แบบเดิมคงเป็นไปไม่ได้ การวัดเพื่อตอบใจห้กับการเรียนรู้ในยุคพลิกผันนี้ ควรมีการวัดและประเมินผลที่ใช้วิธีการที่หลากหลาย เพื่อใช้วัดและประเมินผลการเรียนรู้ ความสามารถและคุณลักษณะต่าง ๆ ของผู้เรียน โดยให้ผู้เรียนทำกิจกรรมหรือสร้างผลงานออกมาเพื่อแสดงตัวอย่างของความรู้และทักษะที่ตนมี ซึ่งกิจกรรมที่นำมาใช้ในการประเมินนั้น จะมีลักษณะเหมือนหรือเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมการเรียนรู้มากกว่าเป็นการทดสอบและข้อมูลของการประเมินผลได้มาจากการเก็บรวบรวมผลงานผู้เรียนที่ได้ปฏิบัติอย่างสอดคล้องกับชีวิตประจำวัน การสังเกตพฤติกรรม ควบคู่ไปกับการทดสอบความรู้ ความเข้าใจ เรามักเรียกว่า การประเมินผลตามสภาพจริงเป็นการวัดและประเมินผลสภาพที่แท้จริงของผู้เรียนเป็นพื้นฐานของเหตุการณ์ในชีวิตจริง ยึดการปฏิบัติเป็นสำคัญและสัมพันธ์กับการเรียนการสอนเน้นพัฒนาการที่ปรากฏให้เห็นผู้ที่เกี่ยวข้องในการประเมินมีหลายฝ่ายและเกิดขึ้นในทุกบริบททั้งในและนอกห้องเรียนหรือสถานที่อื่น ๆ (ศศิธร บัวทอง, 2560) การจัดการเรียนรู้มุ่งเน้นการประเมินผลผ่านการลงมือทำ ตั้งแต่กระบวนการต้นน้ำถึงปลายน้ำ ผลงานที่สร้างนั้นต้องเกิดจากการคิด วิเคราะห์ สังเคราะห์และประเมินทางเลือกลงมือกระทำ ตลอดจนต้องใช้ทักษะในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ด้วยตนเอง ผลงานที่ต้องใช้ทักษะที่เกิดจากการเรียนรู้ในวิชาต่าง ๆ เป็นการประเมิน (Assessment) มากกว่า การประเมินแบบเทียบเกณฑ์ (Evaluation) การวัดและประเมินผลเป็นวงจรสำคัญในการพัฒนาผู้เรียน จนมีคำกล่าวที่ว่า “Evaluations shape up study” ผู้เรียนจะเรียนในสิ่งที่เขาคาดว่าจะถูกสอบ (นภา หลีมรัตน์, 2551) ดังนั้น ผู้สอนจำเป็นต้องระมัดระวังในการทำวัดและประเมินผล การวัดและประเมินผลผู้เรียนในยุค disruptive จะยังคงออกสอบแบบกระดาษกับปากกาเหมือนเดิมอย่างเดียวหรือไม่ ตรงตามวัตถุประสงค์ (Objective) ในการวัดแค่ไหน ประเมินจากเหตุการณ์ สถานการณ์ที่ปรับเปลี่ยนไปตามลักษณะของสภาวะการเรียนรู้ของผู้เรียน (Learning Experiences) แทนได้หรือไม่ ประเมินจากการรวบรวมและบูรณาการข้อมูลต่าง ๆ ดึงคุณค่า เห็นข้อดีในตัวนักศึกษาผ่านการใช้เครื่องมือที่หลากหลายในการวัด

(Assessment and Evaluation) ที่แตกต่างกันออกไป (อาภรณ์ ภู่วิทยพันธ์, 2555) เช่น การทดสอบ การสัมภาษณ์ การใช้กรณีศึกษา การสังเกตพฤติกรรม การจัดสนทนากลุ่ม เป็นต้น เพื่อประเมินความสามารถและศักยภาพของนักศึกษาแต่ละบุคคล นำประโยชน์ของผลสะท้อนจากการปฏิบัติของผู้เรียนมาปรับปรุงแก้ไขงานหรือที่เรียกว่า Competency Assessment โดยได้รับการประเมินจากตนเอง เพื่อนร่วมสาขา ครูผู้สอน สถานประกอบการที่มีส่วนเกี่ยวข้อง รวมถึงคนในชุมชนที่นักเรียน นักศึกษาเข้าไปมีบทบาทในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่เป็นกระบวนการเรียนรู้นอกห้องเรียน เพื่อให้เห็นและทราบถึงการเรียนรู้ที่แท้จริงของผู้เรียน มีความพึงพอใจกับผลงานของตนเอง เห็นคุณค่าของการนำความรู้ไปช่วยเหลือผู้อื่นในสังคม เพื่อนำกลับมาประเมินตนเองและพัฒนาขีดความสามารถทักษะวิชาชีพในตนเองให้ดียิ่งขึ้น

สรุป

การจัดการศึกษาอาชีวศึกษาในยุคสังคมพลิกผัน (Disruptive) เป็นการจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นการอยู่รอดในสังคมแห่งการเปลี่ยนแปลง เทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทในการดำรงชีวิตทุกมิติ การขับเคลื่อนและการพัฒนาคนให้มีความเหมาะสมและตรงตามความต้องการของสังคมในยุคแห่งการปรับเปลี่ยน การแข่งขันเพื่อมีงานทำ ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของโลกมีอย่างมากมาย สถาบันการศึกษาอาชีวศึกษาจึงมีความจำเป็นที่ต้องปรับโครงสร้าง หลักสูตรและการวัดประเมินผลให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงและภาวะหมุนอย่างไม่หยุดนิ่งของโลกใบนี้ โดยมีประเด็นที่ให้นักการศึกษาสายอาชีพคิดว่าเรากำลังรับหรือเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสังคม โดยพิจารณาสิ่งต่อไปนี้อย่างไร

1. โครงสร้างองค์กร	• ยืดหยุ่น คล่องตัว • ใช้ฐานสารสนเทศเชื่อมโยงทั้งองค์กร • แบ่งความรับผิดชอบตามสายงาน • มุ่งหาพันธมิตรร่วมและสร้างเครือข่าย
2. หลักสูตร	• บูรณาการวิชาการกับการนำไปประกอบอาชีพ • เรียนรู้และยอมรับความแตกต่าง • เตรียมพร้อมสู่โลกการทำงานจริง • ปรับ mindset เรียนรู้ แก้ปัญหา สร้างสรรค์ตรงจุด • รูปแบบการเรียนรู้ภายใต้การควบคุมตนเอง (วินัยในตนเอง)
3. การวัดประเมินผล	• วัดตามตัวชี้วัดหรือสภาพความเป็นจริง • ใช้เครื่องมือ วิธีการวัดอย่างหลากหลาย • เข้าใจและสะท้อนศักยภาพ • ของแต่ละบุคคลได้

ภาพ 1 ประเด็นสะท้อนคิดสถานศึกษาอาชีวศึกษาในการจัดการเรียนรู้ต่อยุคสังคมพลิกผัน (Disruptive)

การจัดการศึกษาของสถาบันอาชีวศึกษามีส่วนเปลี่ยนแปลงทัศนคติ ศักยภาพ ทักษะพื้นฐานและทักษะวิชาชีพในมุมมองและแนวทางใหม่เสริมด้านการคิดวิเคราะห์ การแก้ไขปัญหาจากงานที่ปฏิบัติ หรือความคิดสร้างสรรค์เพื่อให้เกิดนวัตกรรม สิ่งประดิษฐ์ที่ช่วยตอบสนองการทำงานให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น การปรับตัวสู่ปรากฏการณ์ Digital transformation การฝึกและเรียนรู้วิชาชีพให้เป็นพรสวรรค์ (Talent) เป็นจุดเปลี่ยนสำหรับสถานศึกษาในการปรับรูปแบบการจัดการศึกษาไปสู่การส่งเสริมนวัตกรรม ซึ่งจะกลายเป็นปัจจัยสำคัญในการเพิ่มโอกาสการอยู่รอดในปัจจุบันซึ่งตรงกับนัยการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning) การนำความรู้ไปใช้ในการแก้ปัญหาในการทำงานและการดำรงชีวิตประจำวัน (ดุขฎิ ดามี, 2557) การผลิตกำลังคนด้วยหลักการดังกล่าว จึงมีความสอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานทำให้เกิดการสร้างงานและสามารถช่วยผู้เรียนให้เป็นบุคคลที่พร้อมทำงานและใช้ชีวิตในสังคมปัจจุบันและอนาคตได้อย่างเหมาะสม และช่วยให้สถาบันทางการศึกษามองเห็นถึงบทบาทของตนเองที่ตอบสนองและสามารถรับมือกับกระแสสังคม Disruptive ได้

สุดท้ายนี้หากการศึกษาอาชีวศึกษาสามารถสร้างคนให้มีและเกิด 1) Formulation yourself ปรับ เปลี่ยนตนเอง 2) Developing specific capabilities เพิ่มขีดความสามารถเฉพาะด้าน มีความสามารถในการทำงานภายใต้สภาวะกดดัน ความสามารถในการตัดสินใจอย่างรวดเร็ว ความสามารถในการทำงานได้โดยลำพังไม่ต้องพึ่งพิงใคร 3) Lifelong learning ไม่หยุดที่จะศึกษาพัฒนาตนเอง โดยไม่มีข้อจำกัด และ 4) Redevelopment ใฝ่เรียนรู้ พัฒนา เพิ่มพูนความสามารถในการใช้ความรู้กับสถานการณ์ในอนาคตอย่างต่อเนื่อง นักศึกษาจะกลายเป็นบุคคลที่สามารถอยู่ในโลก Disruptive ได้โดยไม่ต้องหวาดกลัว

เอกสารอ้างอิง

ดุขฎิ ดามี. (2557). *การศึกษาตลอดชีวิต :พัฒนาสังคมไทยสู่สังคมแห่งการเรียนรู้*.

สถาบันพัฒนาสุขภาพอาเซียน มหาวิทยาลัยมหิดล.

นภา หลีสมิทธิ์. (2551). *การวัดผลและการประเมินผล*. แหล่งข้อมูลด้านแพทยศาสตรศึกษา

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. สืบค้น 10 ธันวาคม 2562,

จาก <http://teachingresources.psu.ac.th/document/2551/limrat/1.pdf>

พัชรวาลัย วงศ์บุญสินธุ์.(2550). *การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและตลาดแรงงานอาเซียน*.

สถาบันเอเชียศึกษาจุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.

ภาณัททภา วงษากิตติกุล,รัฐพล ประดับเวทย์, ชมพูนุช สุขหวานและไพรัช วงศ์ยุทธไกร. (2560).

การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการอาชีวศึกษาแบบความร่วมมือ เพื่อยกระดับคุณภาพ

สู่มาตรฐานสากล. *วารสารวิชาการอุตสาหกรรมศึกษามหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ*,11(2),130.

- ภาสกร เรืองรอง, รุจโรจน์ แก้วอุไรวินัยและคณะ.(2557). “Blended Learning
กับการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ไทยในศตวรรษที่ 21” สืบค้น 3 พฤศจิกายน 2562,
จาก <http://nueducation2556.blogspot.com/2014/02/blended-learning-21.html>
- ภูเวศ อับดุลสตาและวรรณดี สุทธินารกร, (มปป).แนวปฏิบัติที่ดีเพื่อการขับเคลื่อนการจัดการ
อาชีวศึกษาระบบ ทวิภาคี.(ปริญญาณิพนธ์ปริญญาคุชฎบัณฑิต).
- มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. กรุงเทพฯ.
- พรวิรัช ธัญวัฒน์พรกุล. (2562). เปลี่ยนแปลงได้ก่อนมีโอกาสมากกว่า.กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดดูเคชั่น.
- เรวดี นามทองดี.(2558). การอาชีวศึกษากับพัฒนาศักยภาพแรงงานไทยในการ
เป็นประชาคมอาเซียน.วารสาร Veridian มหาวิทยาลัยศิลปกร สาขามนุษยศาสตร์
สังคมศาสตร์และศิลปะ,8(2),1.
- วิจารณ์ พานิช. (2558). *เรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง Transformative Learning* .(พิมพ์ครั้งที่ 1).
กรุงเทพฯ : เอส อาร์พริ้นติ้ง.
- ศศิธร บัวทอง.(2560). การวัดและประเมินทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21.
วารสาร Veridian มหาวิทยาลัยศิลปกร สาขามนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์และศิลปะ,10(2),1.
- สุภาพร เพียรดี. (2554). *แนวคิดในการปฏิรูปการศึกษา*.สืบค้น 3 พฤศจิกายน 2562, จาก
<https://www.gotoknow.org/posts/451725>
- สุนทร คำฝอย. (2562). *สรุปการนำเสนอ การดำเนินการด้านการผลิตกำลังคน*.
ในการประชุมเชิงปฏิบัติการ การผลิตและพัฒนาากำลังคนเพื่อขับเคลื่อนการพัฒนา
ประเทศ. กรุงเทพฯ.
- อาภรณ์ ภูวิทยพันธ์. (2555). *แนวคิดการประเมินพนักงาน*.กรุงเทพฯ: ไทยสกลีลพลัส จำกัด.
- อริญญา เถลิงศรี. (2561). Disruption: ทำลายล้างหรือสร้างโอกาส?. สืบค้น 4 พฤศจิกายน 2562,
จาก <https://thaipublica.org/2018/06/seac-disruption/>
- อรนุช เลิศสุวรรณกิจ, ฐานิตา ฐานานันท์และกรรณิการ์ เฉิน. (2561).
มหกรรมการศึกษาเพื่อพัฒนาวิชาชีพ ครู ครั้งที่ 11 ภายใต้แนวคิด “Value of Teachers :
คุณค่าของครู”. สืบค้น 4 พฤศจิกายน 2562,
จาก <https://techsauce.co/tech-and-biz/teachers-the-future-in-education-disruption/>
- Audrey Smith และ Stephanie Neal. (2561). ในยุคปัจจุบัน Disruption คือมิตรแท้ของ CEOWhy
Disruption is the CEO’s Best Friend. วารสาร IOD Boardroom, 59(4), 64-66.
- BECTERO TV.(2562). *สพฐ.เดินหน้าขับเคลื่อนการศึกษาด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล“EDU Digital 2019”*.
สืบค้น 4 พฤศจิกายน 2562, จาก<http://tv.bectero.com/special/214683/>

วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
ปีที่ 12 ฉบับที่ 1 มกราคม - มิถุนายน 2563

- Krating Poonpol. (2561). *บทสรุป Future of Education (part1)*. สืบค้น 10 พฤศจิกายน 2562, จาก <https://www.disruptignite.com/blog/future-of-education-part1>
- Lady P. (2560). *5 ขั้นตอนเปลี่ยน Mindset ชีวิตเปลี่ยน*. สืบค้น 10 พฤศจิกายน 2562, จาก <http://www.unlockmen.com/5-steps-changing-mindset/>.
- Natthanun Chantanurak. (2561). *Education Disruption Conference 2018*. สืบค้น 11 พฤศจิกายน 2562, จาก <https://medium.com/@natthanunchantanurak/education-disruption-review-fa9910ad7d77>
- Passiongen. (2561). *เตรียม Mindset อย่างไร ให้ทันยุค Disruption*. สืบค้น 10 พฤศจิกายน 2562, จาก <https://www.passiongen.com/2018/11/get-readymindset-for-disruption-era/>